

Europejskie prawo wzorów przemysłowych

Maria Poźniak-Niedzielska
Joanna Sieńczyło-Chłabcz

2. wydanie

B (2:1)
45° 88
Wolters Kluwer

Europejskie prawo wzorów przemysłowych

Maria Poźniak-Niedzielska
Joanna Sieńczyło-Chłabcz

2. wydanie

 Wolters Kluwer

Warszawa 2016

Stan prawny na 15 grudnia 2015 r.

Wydawca
Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący
Joanna Maź

Opracowanie redakcyjne
JustLuk

Łamanie
Kamila Tomecka

Autorstwo poszczególnych rozdziałów:

Maria Poźniak-Niedzielska: rozdz. 1 (pkt 3 zaktualizował Adrian Niewęłowski),
rozdz. 2 (pkt 1 i 2 zaktualizował Adrian Niewęłowski), rozdz. 3 (pkt 1 zaktualizował
Adrian Niewęłowski), rozdz. 4, rozdz. 6, rozdz. 7, rozdz. 10

Joanna Sieńczyło-Chłabcz: rozdz. 5, rozdz. 8, rozdz. 9

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących
im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej
w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło.
A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer SA, 2016

ISBN: 978-83-264-9859-6

2. wydanie

Wydane przez:
Wolters Kluwer SA

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Od autorek	13
------------------	----

Rozdział 1

Ogólna charakterystyka systemu ochrony wzorów przemysłowych

we Wspólnocie Europejskiej	15
1. Geneza i podstawowe założenia systemu ochrony	15
2. Funkcjonowanie przepisów krajowych w systemie ochrony wzorów wspólnotowych	17
3. Relacje systemu ochrony wzorów wspólnotowych z innymi działami prawa własności intelektualnej	20
3.1. Wspólnotowe wzory przemysłowe a rozwiązania techniczne objęte ochroną prawną	20
3.2. Zasada kumulacji ochrony wzorów przemysłowych z ochroną prawnoautorską	23
3.3. Rola przepisów o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji	26
4. Urząd Harmonizacji Rynku Wewnętrznego	28

Rozdział 2

Pojęcie wspólnotowego wzoru przemysłowego	31
1. Wzór przemysłowy jako zewnętrzna postać przedmiotu	31
2. Wzór części przedmiotu	34
2.1. Części składowe produktu jako przedmiot ochrony	34
2.2. Problem ochrony tzw. części zamiennych	35
3. Wyłączenia spod ochrony	38
3.1. Funkcja techniczna przedmiotu a jego zewnętrzna postać	38
3.2. Inne przesłanki wyłączenia wzorów spod ochrony	40
3.2.1. Wzory wzajemnych połączeń	40
3.2.2. Sprzeczność z porządkiem publicznym lub dobrymi obyczajami	41

Rozdział 3

Zdolność rejestrowa wspólnotowego wzoru przemysłowego	42
1. Przesłanki zdolności rejestrowej wzoru	42

1.1. Nowość wzoru	42
1.2. Indywidualny charakter wzoru	43
2. Ocena indywidualnego charakteru wzoru przemysłowego i osoby zorientowanego użytkownika w świetle wybranych decyzji OHIM	49
Rozdział 4	
Ochrona niezarejestrowanego wzoru w prawie europejskim	55
1. Przesłanki ochrony wzoru niezarejestrowanego	55
2. Zakres ochrony niezarejestrowanego wzoru wspólnotowego	58
Rozdział 5	
Rejestracja jako warunek ochrony przewidzianej dla wzorów wspólnotowych zarejestrowanych	61
1. Uwagi ogólne dotyczące procedury zgłoszeniowej (zgłoszenia wniosku o zarejestrowanie wzoru)	61
2. Wymogi dotyczące zgłoszenia wzoru wspólnotowego do rejestracji	62
3. Elementy obligatoryjne zgłoszenia	64
3.1. Wniosek o rejestrację	64
3.2. Informacje identyfikujące zgłaszającego wzór do rejestracji	64
3.3. Opis i reprodukcja wzoru	65
4. Elementy fakultatywne zgłoszenia	67
4.1. Opis wyjaśniający przedstawienie wzoru lub próbkę	67
4.2. Wyznaczenie pełnomocnika przez zgłaszającego	67
4.3. Klasyfikacja produktów, w których wzór ma być zawarty lub stosowany	69
5. Tryb zgłaszania wniosków o rejestrację wzorów wspólnotowych	69
6. Opłaty za rejestrację i publikację	71
7. Rozpatrywanie zgłoszonego wzoru przez OHIM	73
7.1. Badanie wniosku pod względem formalnym. Badanie treści wniosku	75
7.2. Podstawy odmowy rejestracji	77
8. Ogłoszenie o wpisaniu wniosku do rejestru wzorów wspólnotowych. Skutki ogłoszenia o wpisie do rejestru	78
8.1. Publikacja rejestracji wzoru wspólnotowego	81
8.2. Odroczenie publikacji wniosku o rejestrację	82
9. Przedłużenie czasu ochrony prawa z rejestracji zarejestrowanego wzoru wspólnotowego	83
9.1. Wniosek o przedłużenie rejestracji	84
9.2. Opłaty związane z przedłużeniem rejestracji wzoru wspólnotowego	84
10. Wniosek o przywrócenie terminu w postępowaniu rejestracyjnym	85
10.1. Skutki przywrócenia terminu	86
11. Odwołania od decyzji OHIM	86
11.1. Przedmiot odwołania i jego forma	87
11.2. Rozpatrywanie odwołania przez OHIM	87
11.3. Odwołanie od decyzji OHIM do Trybunału Sprawiedliwości	88

Rozdział 6

Treść i zakres prawa z rejestracji wzoru wspólnotowego	89
1. Prawo do uzyskania ochrony wzoru	89
2. Treść prawa z rejestracji wzoru wspólnotowego	91
3. Zakres prawa z rejestracji wzoru wspólnotowego	94
3.1. Czas trwania ochrony zarejestrowanego wzoru wspólnotowego	94
3.2. Wyczerpanie prawa z rejestracji wzoru wspólnotowego	94
4. Ograniczenie skuteczności prawa z rejestracji wobec „używacza uprzedniego” ...	95
5. Dozwolony użytek wspólnotowych wzorów przemysłowych	96

Rozdział 7

Naruszenie prawa z rejestracji wzoru wspólnotowego	98
1. Kryteria oceny naruszenia prawa z rejestracji	98
2. Podmiot uprawniony do ochrony zarejestrowanego wzoru	101
3. Jurysdykcja w sprawach wzorów wspólnotowych	102
3.1. Jurysdykcja sądowa	102
3.2. Udział Urzędu w sprawach z powództwa wzajemnego	104
4. Środki ochrony prawnej wzorów wspólnotowych	105
5. Postępowanie zabezpieczające w sprawach wzorów wspólnotowych	107

Rozdział 8

Unieważnienie wzoru wspólnotowego	111
1. Uwagi ogólne	111
2. Podstawy unieważnienia wzoru wspólnotowego – zagadnienia ogólne	113
3. Wytwór niebędący wzorem w rozumieniu art. 3 lit. a rozporządzenia nr 6/2002	118
4. Unieważnienie wzoru wspólnotowego wskutek niespełnienia wymogów art. 4–9 rozporządzenia nr 6/2002	122
5. Utrata nowości i indywidualnego charakteru wzoru wspólnotowego wskutek jego publicznego ujawnienia	125
5.1. Sposoby publicznego ujawnienia wzoru wspólnotowego na gruncie art. 7 ust. 1 rozporządzenia nr 6/2002	126
5.2. Inne sposoby ujawnienia wzoru wspólnotowego	131
5.3. Dowody ujawnienia wzoru wspólnotowego	135
5.4. Publiczne udostępnienie wzoru środowiskom wyspecjalizowanym w danej branży	137
5.5. Zakres terytorialny publicznego ujawnienia wzoru wspólnotowego	140
6. Inne przesłanki unieważnienia wzoru wspólnotowego	142
6.1. Unieważnienie wzoru z uwagi na cechy postaci produktu wynikające wyłącznie z funkcji technicznej (art. 8 ust. 1 rozporządzenia nr 6/2002)	142
6.2. Unieważnienie wzoru wskutek jego sprzeczności z porządkiem publicznym lub dobrymi obyczajami	145
6.3. Unieważnienie wzoru wspólnotowego wskutek niedozwolonego użycia utworu chronionego przez prawo autorskie państwa członkowskiego (art. 25 ust. 1 lit. f rozporządzenia nr 6/2002)	146

6.4. Unieważnienie wskutek niewłaściwego używania jednego z przedmiotów wymienionych w art. 6 bis konwencji paryskiej	148
Rozdział 9	
Procedura unieważnienia zarejestrowanego wzoru wspólnotowego	150
1. Uwagi ogólne	150
2. Tryby unieważnienia wzoru wspólnotowego	152
3. Wniosek o unieważnienie zarejestrowanego wzoru wspólnotowego	153
3.1. Treść wniosku o unieważnienie	154
3.2. Język postępowania o unieważnienie	156
3.3. Badanie wniosku o unieważnienie przez OHIM	156
3.4. Decyzje OHIM	158
4. Tryb odwoławczy	158
4.1. Treść, forma i termin złożenia odwołania	159
4.2. Badanie odwołania	159
5. Postępowanie dowodowe przed Urzędem	161
6. Koszty postępowania w sprawie unieważnienia zarejestrowanego wzoru wspólnotowego przed Wydziałem Unieważnień i Izbą Odwoławczą	163
7. Zaskarżenie decyzji Izby Odwoławczej do Trybunału Sprawiedliwości	164
8. Unieważnienie wzoru wspólnotowego z powództwa wzajemnego	165
9. Organy kompetentne do orzekania w sprawach o unieważnienie niezarejestrowanych wzorów wspólnotowych i tryb orzekania w tych sprawach	166
10. Skutki decyzji o unieważnieniu zarejestrowanego wzoru wspólnotowego	168
Rozdział 10	
Wspólnotowe wzory przemysłowe jako przedmiot rejestracji międzynarodowej ...	169
1. Podstawowe zasady funkcjonowania porozumienia haskiego	169
2. Zgłoszenie wzoru przemysłowego	170
3. Odmowa uznania skutków rejestracji międzynarodowej	171
4. Unieważnienie skutków rejestracji międzynarodowej	172
Aneks	175
I. Najważniejsze akty normatywne	177
II. Orzecznictwo Sądu Unii Europejskiej (dawniej: Sądu Pierwszej Instancji) oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej	267
III. Wykaz decyzji Urzędu Harmonizacji Rynku Wewnętrznego (OHIM)	280
IV. Wykaz decyzji Izby Odwoławczej Urzędu Harmonizacji Rynku Wewnętrznego (OHIM)	300
V. Wzory formularzy	306
Bibliografia	313

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- akt genewski – Porozumienie haskie w sprawie międzynarodowej rejestracji wzorów przemysłowych, przyjęte w Genewie dnia 2 lipca 1999 r. (Dz. Urz. UE L 386 z 29.12.2006, s. 30)
- dyrektywa 98/71 – dyrektywa 98/71/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 października 1998 r. w sprawie prawnej ochrony wzorów (Dz. Urz. WE L 289 z 28.10.1998, s. 28; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 21, s. 120)
- klasyfikacja lokarneńska – międzynarodowa klasyfikacja wzorów przemysłowych zawarta w Porozumieniu z Locarno ustanawiającym międzynarodową klasyfikację wzorów przemysłowych, podpisanym w Locarno dnia 8 października 1968 r., zmienionym dnia 28 września 1979 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 461)
- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101 z późn. zm.)
- pr. aut. – ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 z późn. zm.)
- p.w.p. – ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1410 z późn. zm.)
- rozporządzenie nr 6/2002 – rozporządzenie Rady (WE) nr 6/2002 z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie wzorów wspólnotowych (Dz. Urz. WE L 3 z 5.01.2002, s. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 27, s. 142, z późn. zm.)
- rozporządzenie nr 2246/2002 – rozporządzenie Komisji (WE) nr 2246/2002 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie opłat na rzecz Urzędu Harmonizacji w ramach Rynku Wewnętrznego (znaki towarowe i wzory) w odniesieniu do rejestracji wzorów wspólnotowych (Dz. Urz. WE L 341 z 17.12.2002, s. 54; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 31, s. 40, z późn. zm.)

- rozporządzenie wykonawcze – rozporządzenie Komisji (WE) nr 2245/2002 z dnia 21 października 2002 r. wykonujące rozporządzenie Rady (WE) nr 6/2002 w sprawie wzorów wspólnotowych (Dz. Urz. WE L 341 z 17.12.2002, s. 28; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 31, s. 14, z późn. zm.)
- Statut Trybunału Sprawiedliwości – Protokół ustanawiający Statut Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej załączony do Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy (Dz. Urz. UE C 310 z 16.12.2004, s. 1)
- u.z.n.k. – ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (tekst jedn.: Dz. U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 z późn. zm.)
- Zielona Księga – Green Paper on the legal protection of industrial design. Working document of the services of the Commission, dokument przygotowany przez Komisję Europejską, Bruksela, czerwiec 1991 r., 111/F/1531/91-EN

Czasopisma i publikatory

- Biul. SN – Biuletyn Informacyjny Sądu Najwyższego
- Dz. U. – Dziennik Ustaw
- EIPR – European Intellectual Property Review
- EPS – Europejski Przegląd Sądowy
- KPP – Kwartalnik Prawa Prywatnego
- OSP – Orzecznictwo Sądów Polskich
- PPH – Przegląd Prawa Handlowego
- PUG – Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
- Rec. – zbiór orzeczeń sądów wspólnotowych (przed dniem 1 maja 2004 r.)
- RPEiS – Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
- SC – Studia Cywilistyczne
- Zb. Orz. – zbiór orzeczeń sądów wspólnotowych (po dniu 1 maja 2004 r.)
- ZNUJ – Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego
- ZNUJ PPIW – Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Prawa Własności Intelektualnej (kontynuacja serii: ZNUJ PWiOWI)
- ZNUJ PWiOWI – Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Wynalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej

Inne

- ETS – Europejski Trybunał Sprawiedliwości (obecnie: Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej)
- OHIM – Urząd Harmonizacji Rynku Wewnętrznego (Office for Harmonization in the Internal Market (Trade Marks and Designs)); zwany również w książce „Urzędem ds. Harmonizacji Rynku Wewnętrznego” oraz „Urzędem Harmonizacji w ramach Rynku Wewnętrznego”
- SPI – Sąd (dawniej: Sąd Pierwszej Instancji)
- SUE – Sąd Unii Europejskiej
- TSUE – Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
- WIPO – Światowa Organizacja Własności Intelektualnej (World Intellectual Property Organization)

OD AUTOREK

Książka *Europejskie prawo wzorów przemysłowych* stanowi pierwsze całościowe opracowanie dotyczące systemu ochrony wzorów przemysłowych w prawie Unii Europejskiej. Wzornictwo przemysłowe odgrywa bez wątpienia ogromną rolę w życiu gospodarczym, zaś zewnętrzny wygląd (postać) produktów jest istotnym instrumentem promocji towarów, skutecznym narzędziem do uzyskania przewagi nad konkurentami, a także dobrym sposobem na przyciągnięcie klienteli zainteresowanej oryginalną, zindywidualizowaną postacią przedmiotów na rynku europejskim.

Ochrona prawna wzorów przemysłowych w Unii Europejskiej jest uregulowana w rozporządzeniu Rady (WE) nr 6/2002 z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie wzorów wspólnotowych oraz w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 2245/2002 z dnia 21 października 2002 r., zawierającym przepisy wykonawcze. Celem rozporządzenia nr 6/2002 jest stworzenie ujednoliconego systemu ochrony wzoru wspólnotowego objętego jednolitą ochroną z tym samym skutkiem na całym terytorium Wspólnoty. System ten stanowi realizację celów Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, jako że ograniczenie ochrony wzorów do terytorium poszczególnych państw członkowskich, prowadząc do podziału rynku w odniesieniu do produktów zawierających wzór, było przeszkodą dla wolnego przepływu towarów, a także przyczyną konfliktów handlowych między państwami członkowskimi.

Dla realizacji celu polegającego na ujednoczeniu systemu ochrony wzorów powołano Urząd Harmonizacji Rynku Wewnętrznego (OHIM) z siedzibą w Alicante (Hiszpania). Zgłoszone do Urzędu wzory przemysłowe po ich zarejestrowaniu mogą korzystać z przewidzianej w rozporządzeniu nr 6/2002 ochrony prawnej udzielanej na tych samych zasadach i warunkach we wszystkich krajach członkowskich Wspólnoty.

Najnowsze wydanie niniejszej książki ma na celu całościową prezentację nowej, na polskim horyzoncie prawnym, ochrony wzorów przemysłowych, która umożliwi znaczne rozszerzenie terytorialnego zakresu tej ochrony w związku z jej harmonizacją w krajach członkowskich Unii Europejskiej. Podmioty poszukujące ochrony swoich wzorów otrzymały do dyspozycji nowy instrument prawny o charakterze międzynarodowym. Stosowanie tego instrumentu w praktyce wymaga jednak korekt, polegających na objaśnianiu użytych w rozporządzeniu nr 6/2002 terminów i precyzowania pojęć, których konfrontacja z konkretnymi kazusami nasuwa niekiedy wątpliwości. Tę funkcję pełnią wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, Sądu Unii Europejskiej oraz decyzje Urzędu ds. Harmonizacji Rynku Wewnętrznego (OHIM) w Alicante.

Książka zawiera pogłębioną analizę obowiązującego stanu prawnego dotyczącego ochrony wzorów przemysłowych w Unii Europejskiej, odwołuje się do orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, Sądu Unii Europejskiej oraz decyzji OHIM, a jednocześnie wyjaśnia wiele problemów praktycznych. W nowym wydaniu, nie rezygnując z głównego zadania, jakim jest przedstawienie mechanizmu działania systemu europejskiej ochrony wzorów, postanowiono uzupełnić wywody tezami wynikającymi z bieżącego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości i decyzji OHIM.

Jednocześnie zwrócono uwagę na bogaty dorobek doktryny polskiej, znajdujący odzwierciedlenie przede wszystkim w opracowaniach monograficznych oraz komentarzach do ustawy – Prawo własności przemysłowej. Prace te dotyczą głównie regulacji krajowych, co oczywiście nie umniejsza ich znaczenia i wpływu na kształtowanie się ochrony wzorów w ogólności. Systemy ochrony wzorów przemysłowych (tj. system krajowy oraz ochrona przewidziana w rozporządzeniu nr 6/2002) mają charakter autonomiczny, chociaż istnieją pomiędzy nimi różnorakie związki. To powiązanie znajduje wyraz w tym, że rejestracja wzoru w trybie międzynarodowym odbywa się poprzez zgłoszenie wzoru w Urzędzie Patentowym RP, a spory o naruszenie prawa wypływającego z rejestracji w OHIM toczą się w trybie powództwa wzajemnego przed sądem krajowym. Natomiast unieważnienie prawa z rejestracji międzynarodowej przeprowadzane jest przez Wydział Unieważnień OHIM, którego decyzje przesądzają o powstaniu i ustaniu tego prawa podmiotowego. Funkcjonowanie tego systemu starano się przedstawić kolejno w dwóch częściach niniejszej książki, z których pierwsza poświęcona jest przedstawieniu zasad ochrony, druga zaś przede wszystkim mechanizmowi funkcjonowania tego instrumentu prawnego.

Niezbędne uzupełnienie publikacji stanowi aneks, który ułatwi czytelnikowi zorientowanie się w tej trudnej problematyce. Aneks zawiera wzory dokumentów, wykazy orzecznictwa, wyciągi z aktów prawa polskiego, wspólnotowego i międzynarodowego, dotyczące wzorów przemysłowych.

Książka adresowana jest do studentów prawa, administracji, ekonomii, zarządzania, uczelni technicznych oraz studentów Akademii Sztuk Pięknych i innych uczelni artystycznych. Ponadto kierowana jest również do kręgu rzeczników patentowych, twórców wzorów oraz przedsiębiorców, a także praktyków specjalizujących się w problematyce prawa własności przemysłowej.

Wyrażamy nadzieję, że pozycja ta spełni oczekiwania zarówno studiujących, jak i zajmujących się zawodowo prawem własności przemysłowej, oraz że jej lektura okaże się pożyteczna i przyczyni się do jeszcze większego zainteresowania aktualnymi możliwościami uzyskania ochrony prawnej wzorów przemysłowych.

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA SYSTEMU OCHRONY WZORÓW PRZEMYSŁOWYCH WE WSPÓLNOCIE EUROPEJSKIEJ

1. Geneza i podstawowe założenia systemu ochrony

Wzornictwo przemysłowe odgrywa ważną rolę w gospodarce rynkowej. Forma (wygląd) produktów przemysłowych jest ważnym instrumentem promocji towarów na rynkach europejskich, skutecznym środkiem do uzyskania przewagi nad konkurentami i dobrym sposobem przyciągania klienteli zainteresowanej zindywidualizowanym, atrakcyjnym wyglądem zewnętrznym przedmiotów, a także interesującą aranżacją wnętrza.

Z tych powodów ustanowienie jednolitej ochrony wzorów przemysłowych w krajach Unii Europejskiej, w celu umożliwienia wolnego przepływu towarów i opartej na wspólnych podstawach prawnych konkurencji w odniesieniu do produktów zawierających wzór, stosunkowo wcześniej stało się przedmiotem zainteresowania Komisji Europejskiej.

Wobec różnorodności ustawodawstw krajów członkowskich Unii Europejskiej (13 ustaw, w tym jedna regionalna krajów Beneluksu, opartych na różnych, czasami trudnych do pogodzenia zasadach), Komisja Europejska już w 1991 r. podjęła inicjatywy zmierzające do ujednoczenia systemu ochrony wzorów, najpierw w postaci tzw. Zielonej Księgi, a następnie projektu dyrektywy.

Dnia 13 października 1998 r. uchwalono dyrektywę 98/71/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie prawnej ochrony wzorów (Dz. Urz. WE L 289 z 28.10.1998, s. 28; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 21, s. 120, zwanej dalej: dyrektywą 98/71), a następnie rozporządzenie Rady (WE) nr 6/2002 z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie wzorów wspólnotowych (Dz. Urz. WE L 3 z 5.01.2002, s. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 27, s. 142, z późn. zm., zwane dalej: rozporządzeniem nr 6/2002).

Na tej podstawie wydano rozporządzenie Komisji (WE) nr 2245/2002 z dnia 21 października 2002 r. wykonujące rozporządzenie Rady (WE) nr 6/2002 w sprawie wzorów wspólnotowych (Dz. Urz. WE L 341 z 17.12.2002, s. 28; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 31, s. 14, z późn. zm., zwane dalej: rozporządzeniem wykonawczym) oraz rozporządzenie Komisji (WE) nr 2246/2002 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie opłat na rzecz Urzędu Harmonizacji w ramach Rynku Wewnętrznego (znaki towarowe i wzory) w odniesieniu do rejestracji wzorów wspólnotowych (Dz. Urz. WE L 341 z 17.12.2002,

s. 54; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 31, s. 40, z późn. zm., zwane dalej: rozporządzeniem nr 2246/2002).

Celem tego pierwszego rozporządzenia jest stworzenie ujednoliconego systemu wzoru wspólnotowego objętego taką samą ochroną z jednolitym skutkiem w obrębie całego terytorium Wspólnoty. Opracowanie takiego systemu stanowi realizację celów Traktatu o Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana) (Dz. Urz. UE C 321E z 29.12.2006, s. 1), jako że ograniczenie ochrony wzorów do terytorium poszczególnych państw członkowskich, prowadzące do podziału rynku w odniesieniu do produktów zawierających wzór, było przeszkodą dla wolnego przepływu towarów, a także przyczyną konfliktów handlowych między państwami członkowskimi.

Dla określenia wzorów przemysłowych, które podlegają ochronie przewidzianej w rozporządzeniu nr 6/2002, używamy określenia „wzór wspólnotowy”.

Podstawowe założenia, na których opiera się ten nowy system w świetle rozporządzenia nr 6/2002 w sprawie wzorów wspólnotowych, są następujące.

W rozporządzeniu nr 6/2002 zrezygnowano ze stworzenia całkowicie wyczerpującego systemu ochrony, tzn. systemu uwzględniającego również prawnoautorską ochronę wzorów. Rozporządzenie nr 6/2002 (por. art. 96 ust. 2) – podobnie jak dyrektywa 98/71 – dopuszcza, a nawet uznaje za obligatoryjną, kumulatywną ochronę wzorów przez przepisy o wzorach i przez prawo autorskie, jednakże pozostawia krajom członkowskim swobodę co do zakresu i warunków uzyskania ochrony prawnoautorskiej, w tym także swobodę co do poziomu „oryginalności”, niezbędnej do tego, by wzór mógł z tej ochrony korzystać.

Jednakże prawdziwym i najważniejszym osiągnięciem ustawodawcy europejskiego jest stworzenie jednolitego systemu ochrony wzorów przemysłowych, w dużej mierze opartego na znanych i wypróbowanych konstrukcjach prawnych.

Rozporządzenie daje zainteresowanym do dyspozycji klasyczny tytuł ochrony w postaci prawa z rejestracji wzoru w Urzędzie Harmonizacji Rynku Wewnętrznego (OHIM). Zasady zgłoszenia i szczegółowe dyspozycje dotyczące opłat i innych formalności zawarte są w rozporządzeniu nr 2246/2002 w sprawie opłat.

W celu uelastyczenia ochrony przyznawanej wzorom przemysłowym wprowadzono tzw. okres łaski (*délai de grâce*), obejmujący 12 miesięcy poprzedzających datę złożenia wniosku o rejestrację wzoru (art. 7 ust. 2 lit. b rozporządzenia nr 6/2002), podczas którego rozpowszechnienie wzoru przez twórcę lub jego następcę prawnego ani nie przynosi uszczerbku nowości wzoru, ani też nie może wpływać na ocenę jego indywidualnego charakteru. Okres ten pozwala na sprawdzenie, w jakiej mierze produkty, w których inkorporowany jest wzór, mogą liczyć na powodzenie wśród odbiorców, a zatem twórca (lub jego następca prawny) może spośród nich wybrać te, które z pewnością powinny być zarejestrowane.

Powstał również nowy tytuł ochronny, a mianowicie prawo do ochrony wzoru niezarejestrowanego, który ma zastosowanie już od chwili wejścia rozporządzenia nr 6/2002 w życie, tzn. od dnia 6 marca 2002 r. Jest to prawo ochronne, które w pewnej mierze było wzorowane na systemie brytyjskim, częściowo zaś na systemie ochrony prawnoautorskiej. Jego istota polega na tym, że z chwilą udostępnienia wzoru rysunek lub model wspólnotowy, który nie został zarejestrowany, korzysta przez okres 3 lat z ochrony przeciwko naśladownictwu (kopiowaniu).

Tytuł ten powołano do życia w celu zapewnienia ochrony tym produktom, których wygląd zmienia się często i które wobec tego wymagają ochrony natychmiastowej, nawet jeżeli ma ona być ograniczona w czasie.

W konsekwencji w świetle przepisów rozporządzenia nr 6/2002 mamy do czynienia z dwoma alternatywnymi, lecz również niekiedy kumulującymi się, formami ochrony wzorów. Bez względu jednak na to, czy chodzi o wzór zarejestrowany, czy nie, warunki ochrony są takie same (ta sama definicja), podobnie jak przyczyny nieważności. Najważniejsze różnice to: data powstania prawa, czas trwania ochrony oraz treść prawa. Twórca może dokonywać wyboru formy ochrony lub ją kumulować, ponieważ często wzór niezarejestrowany może funkcjonować w obrocie gospodarczym już wcześniej, tzn. przed rejestracją. Jednakże korzysta wtedy tylko z ochrony przed naśladownictwem, podczas gdy rejestracja stwarza pełniejszą ochronę, ponieważ uniemożliwia korzystanie przez inną osobę, nawet działającą w dobrej wierze, z wzoru, który nie wywołuje odmiennego ogólnego wrażenia od wzoru już zarejestrowanego.

2. Funkcjonowanie przepisów krajowych w systemie ochrony wzorów wspólnotowych

Mimo że rozporządzenie nr 6/2002 w dużej mierze doprowadziło do powstania autonomicznego systemu ochrony wzorów, należy pamiętać o tym, że nadal pozostają w mocy ustawy krajów członkowskich. Są one wprawdzie zharmonizowane, zgodnie z dyrektywą 98/71, w zakresie postanowień mających bezpośredni wpływ na funkcjonowanie rynków wewnętrznych, jednak mimo że kryteria ochrony wzorów zostały zuniformizowane, zakres ochrony pozostaje terytorialnie ograniczony, tzn. w danym państwie podlega ustawodawstwu krajowemu.

W Polsce ochrona wzorów przemysłowych jest obecnie uregulowana w ustawie z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1410 z późn. zm., zwanej dalej: p.w.p.). Ustawa ta została zmieniona ustawą z dnia 6 czerwca 2002 r. o zmianie ustawy – Prawo własności przemysłowej (Dz. U. Nr 108, poz. 945) implementującą do prawa polskiego postanowienia dyrektywy 98/71. Dzięki temu nastąpiło zharmonizowanie prawa polskiego i prawa unijnego w zakresie uregulowanym przez tę dyrektywę, a w szczególności w zakresie konstytutywnych cech wzoru, okresu ochrony oraz w zakresie udzielania prawa wyłącznego i unieważnienia tego prawa.

W celu zagwarantowania skutecznej ochrony praw do wzoru wspólnotowego na całym terytorium UE i uniknięcia tzw. *forum shopping*, czyli wybierania przez strony sądu, który stosując prawo krajowe, mógłby w danym przypadku wydać wyrok najkorzystniejszy dla powoda, powołano tzw. sądy wspólnotowe, których jurysdykcja ma charakter międzynarodowy.

W Polsce Sąd Wspólnotowych Znaków Towarowych i Wzorów Przemysłowych (powoływany dalej jako Sąd Wspólnotowy) powstał w 2004 r. jako sąd powszechny. Umieszczony został w strukturze organizacyjnej Sądu Okręgowego w Warszawie jako odrębna jednostka organizacyjna do spraw z zakresu ochrony wspólnotowych znaków towarowych i wspólnotowych wzorów przemysłowych.

Sądy wspólnotowe są zobowiązane do stosowania prawa unijnego, ustawodawstwo krajowe znajduje zastosowanie tylko w zakresie nieobjętym przepisami rozporządzenia nr 6/2002. Zgodnie z art. 88 rozporządzenia nr 6/2002, we wszystkich sprawach dotyczących wzorów wspólnotowych nieobjętych rozporządzeniem nr 6/2002 sąd stosuje przepisy swojego ustawodawstwa krajowego, w tym również swojego prawa prywatnego międzynarodowego. Natomiast zgodnie z ust. 3 przytaczanego artykułu, jeżeli rozporządzenie nr 6/2002 nie stanowi inaczej, sąd w sprawach wzorów wspólnotowych stosuje przepisy proceduralne, mające zastosowanie do tego samego rodzaju postępowania w sprawie zarejestrowania wzoru w państwie członkowskim, w którym sąd ma swoją siedzibę. Na gruncie ustawodawstwa polskiego zagadnienia te uregulowane są przez przepisy powoływanej już ustawy – Prawo własności przemysłowej. Artykuł 4 p.w.p. dopuszcza możliwość odpowiedniego stosowania jej przepisów, jeżeli umowa międzynarodowa lub przepisy prawa Unii Europejskiej, obowiązujące bezpośrednio w krajach członkowskich, określają szczególny tryb udzielania ochrony na wzory przemysłowe w sprawach nieuregulowanych w tych przepisach lub pozostawionych w kompetencji organów krajowych.

Sądy wspólnotowe, na mocy art. 81 rozporządzenia nr 6/2002, mają właściwość:

- 1) w przypadku powództw, których przedmiotem jest naruszenie oraz – jeżeli zezwala na to ustawodawstwo krajowe – w przypadku powództw przeciwko działaniom grożącym naruszeniem wzoru wspólnotowego;
- 2) w przypadku powództw o stwierdzenie braku naruszenia wzorów wspólnotowych, jeżeli zezwala na to ustawodawstwo krajowe;
- 3) w przypadku powództw o unieważnienie niezarejestrowanego wzoru wspólnotowego;
- 4) w przypadku powództw wzajemnych o unieważnienie wzoru wspólnotowego, złożonego w związku z powództwem o naruszenie oraz – jeżeli zezwala na to ustawodawstwo krajowe – w związku z powództwem przeciwko działaniom grożącym naruszeniem wzoru wspólnotowego.

Na gruncie ustawodawstwa polskiego zakres możliwości dochodzenia praw przed sądem wspólnotowym w przypadku powództw przeciwko działaniom grożącym naruszeniem prawa wspólnotowego jest zróżnicowany w zależności od tego, czy przedmiotem roszczenia jest zarejestrowany, czy też niezarejestrowany wzór wspólnotowy.

Powództwo przeciwko działaniom grożącym naruszeniem zarejestrowanego wzoru wspólnotowego rozpatrywane jest przez sąd wspólnotowy na mocy art. 285 p.w.p., zgodnie z którym uprawniony z rejestracji bądź osoba, której ustawa na to zezwala, może żądać zaprzestania działań grożących naruszeniem prawa.

W sytuacji gdy przedmiotem ochrony jest niezarejestrowany wzór wspólnotowy, podstawę wniesienia powództwa przeciwko działaniom grożącym naruszeniem wzoru wspólnotowego stanowią przepisy zamieszczone w ustawie z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 z późn. zm., zwanej dalej: pr. aut.), w której *expressis verbis* wymieniono (art. 1 ust. 2 pkt 5) wzory przemysłowe jako przedmiot ochrony prawnoautorskiej. Zgodnie z art. 96 ust. 1 rozporządzenia nr 6/2002, wzór wspólnotowy jest również chroniony przez prawo autorskie państwa członkowskiego od daty powstania wzoru lub ustalenia go w jakiegokolwiek formie. Zakres i warunki, zgodnie z którymi tego rodzaju ochrona jest przyznawana, są ustalane

przez poszczególne państwa członkowskie. Na podstawie prawa autorskiego osobiste prawa twórcy wzoru, który stanowi zarazem utwór w rozumieniu art. 1 ust. 1 pr. aut., podlegają ochronie w sytuacji zagrożenia cudzym działaniem (art. 78 pr. aut.). W związku z tym wydaje się, że w świetle ustawodawstwa polskiego sąd wspólnotowy ma wyłączną właściwość w przypadku powództw przeciwko działaniom grożącym naruszeniem praw osobistych podmiotu uprawnionego do niezarejestrowanego wzoru wspólnotowego.

Prawo krajowe państwa członkowskiego ma wpływ nie tylko na właściwość rzeczową sądów w sprawach wspólnotowych. Odesłanie do uregulowań ustawodawstwa krajowego znajduje się także w przepisach rozporządzenia nr 6/2002 regulujących zagadnienia:

- 1) unieważnienia wzoru wspólnotowego – art. 25 ust. 1 lit. e oraz lit. f;
- 2) powództwa lub powództwa wzajemnego dotyczącego unieważnienia wzoru wspólnotowego – art. 84 ust. 3;
- 3) sankcji w postępowaniu o naruszenie – art. 89 ust. 1 lit. d oraz ust. 2;
- 4) środków tymczasowych i zabezpieczających, łącznie ze środkami ochronnymi – art. 90 ust. 1 i 3;
- 5) jurysdykcji sądów drugiej instancji w sprawach wzorów wspólnotowych – skargi kasacyjnej – art. 92 ust. 2 oraz ust. 3.

Odrębną kategorię spraw rozpatrywanych przez sąd wspólnotowy stanowią sprawy o unieważnienie wzoru wspólnotowego. Oddanie do wyłącznej właściwości sądów wspólnotowych rozpatrywania tej kategorii powództw nastąpiło na podstawie art. 24 ust. 1 i 3 rozporządzenia nr 6/2002, a następnie art. 81 lit. d. W tym przypadku rozróżnienie wzorów wspólnotowych zarejestrowanych i niezarejestrowanych determinuje rodzaj powództwa wniesionego do sądu.

W drodze powództwa głównego rozpatrywane są sprawy o unieważnienie niezarejestrowanego wzoru wspólnotowego. Ustawodawca europejski zdecydował się na przekazanie do wyłącznej kompetencji sądu wspólnotowego tej kategorii spraw z powodu braku istnienia organu, któremu powierzone zostałyby scentralizowane postępowanie dotyczące unieważnienia. W odniesieniu do zarejestrowanych wzorów wspólnotowych organem takim jest Urząd Harmonizacji Rynku Wewnętrznego. Sytuacja ta wynika z przyjęcia zasady, że rejestracja wzoru nie stanowi przesłanki ochrony wzorów określonych – zgodnie z terminologią rozporządzenia nr 6/2002 – jako wzory niezarejestrowane.

Niezarejestrowany wzór wspólnotowy uzyskuje bowiem ochronę, jeżeli jest udostępniony publicznie w sposób przewidziany w rozporządzeniu nr 6/2002. Unieważnienie natomiast zarejestrowanego wzoru wspólnotowego przez sąd krajowy jest możliwe tylko przez wytoczenie powództwa wzajemnego w sprawach o naruszenie, o czym bliżej jest mowa w rozdziale 7, poświęconym naruszeniu prawa z rejestracji wzoru wspólnotowego.

Unieważnienie wzoru wspólnotowego może nastąpić tylko z przyczyn wymienionych w przepisach rozporządzenia nr 6/2002 (por. art. 25), które to zagadnienie jest omawiane w rozdziale poświęconym unieważnieniu wzoru wspólnotowego. W tym miejscu należy jednak zauważyć, że dwie spośród wymienionych w rozporządzeniu nr 6/2002 podstaw unieważnienia wzoru wspólnotowego są oceniane przez sąd wspólnotowy z zastosowaniem prawa krajowego. Są to następujące sytuacje:

- 1) podstawę unieważnienia wzoru wspólnotowego, określoną w art. 25 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 6/2002, stanowi użycie oznaczenia odróżniającego w późniejszym

wzorze, a prawo wspólnotowe lub ustawodawstwo państwa członkowskiego, któremu podlega to oznaczenie, upoważnia właściciela prawa do tego znaku do zakazywania takiego używania. Uprawnienia zakazowe właściciela wzoru są oceniane z punktu widzenia prawa krajowego państwa członkowskiego, któremu podlega to oznaczenie;

- 2) wzór wspólnotowy może zostać uznany za nieważny, gdy stanowi niedozwolone używanie dzieła chronionego przez prawo autorskie państwa członkowskiego. Zgodnie z powołanym przepisem (por. art. 25 ust. 1 lit. f), powództwo lub też powództwo wzajemne w przedmiocie unieważnienia wzoru wspólnotowego opiera się w tym przypadku na przepisach prawa autorskiego.

Powyższe uwagi mają na celu ukazanie, że jakkolwiek rozporządzenie nr 6/2002 jest aktem statuującym ochronę wzorów wspólnotowych, to jednak na zakres i tryb jej udzielania mają także poważny wpływ uregulowania zawarte w przepisach prawa krajowego – choć oczywiście tylko w przypadkach wskazanych w rozporządzeniu nr 6/2002.

3. Relacje systemu ochrony wzorów wspólnotowych z innymi działami prawa własności intelektualnej

3.1. Wspólnotowe wzory przemysłowe a rozwiązania techniczne objęte ochroną prawną

Przedmiot, którego wygląd (zewnętrzną postać) pragnie się chronić jako wzór przemysłowy, może zarazem pełnić funkcję techniczną, a nawet posiadać zdolność patentową.

Stwierdzenie, że wygląd wyrobów pełniących funkcję techniczną może również podlegać ochronie przewidzianej dla wzorów przemysłowych, nasuwa pytanie o wzajemną relację tej ochrony do ochrony patentowej.

Jak się słusznie podkreśla, ochrona wzorów przemysłowych nie jest „niebezpieczna” dla innych reżimów ochrony. Myśl tę wyrażono już w art. 16 dyrektywy 98/71, zgodnie z którym przepisy tej dyrektywy nie naruszają jakichkolwiek przepisów prawa wspólnotowego lub prawa danego państwa członkowskiego odnoszących się do patentów lub wzorów użytkowych. Myśl tę powtórzono również w pkt 31 preambuły rozporządzenia nr 6/2002, zgodnie z którym nie wyklucza się stosowania do wzorów wspólnotowych przepisów prawa własności przemysłowej odnoszących się m.in. do wynalazków i wzorów użytkowych.

Ochrona wzorów przemysłowych może pełnić rolę uzupełniającą w stosunku do ochrony wynikającej z patentu. Patent chroniący wynalazek, jako uogólnione rozwiązanie z zakresu techniki oraz wzór przemysłowy stanowiący urzeczywistnienie tego rozwiązania w konkretnym przedmiocie, mogą współistnieć, nie wpływając negatywnie na swoją ważność, a nawet uzupełniając się wzajemnie. Ochrona patentowa wynalazku może bowiem być uzupełniona przez ochronę wynalazku jako wzoru przemysłowego dzięki wykorzystaniu we wniosku o zastrzeżenie wzoru rysunków zawartych w zastrzeżeniach patentowych. Jako przykład często podaje się wzór wspólnotowy nr 34 269 0001 zastrzeżony dla konkretnego urzeczywistnienia frezu, który jest objęty niemieckim wnioskiem

patentowym DE 103 16 37L¹. Jest to możliwe dzięki temu, że prawo do wzoru przemysłowego może zapewniać ochronę wynalazków podlegających opatentowaniu, które zostały urzeczywistnione w konkretnym wytworze (w grę wchodzi np. wszelkie „narzędzia” lub „urządzenia”). Wydaje się, że ustawodawca europejski, wprowadzając do przepisów rozporządzenia nr 6/2002 takie terminy, jak „produkty złożone” oraz „części składowe produktów złożonych”, już *a priori* dopuszcza taką możliwość.

W opisie patentowym z reguły zawarte są objaśnienia dotyczące najlepszego sposobu zastosowania rozwiązania technicznego objętego ochroną i rysunki pokazujące te urzeczywistnienia. Uzyskanie takiej ochrony może więc zapewniać ochronę konkretnego urzeczywistnienia zastrzeżenia patentowego aparatury (*apparatus claim*) lub odpowiednio określonego wytworu uzyskanego na podstawie zastrzeżeń patentowych metody (*method claim*). Na ich podstawie można wystąpić z wnioskiem o zastrzeżenie ochrony wzoru przemysłowego dla postaci produktu, który stanowi konkretne urzeczywistnienie uogólnionego rozwiązania technicznego (np. przyrządu).

Nieco inny wariant możliwości wykorzystania prawa wzorów przemysłowych dla ochrony wynalazków posiadających zdolność patentową stanowi dopuszczalność uzyskania ochrony zewnętrznego wyglądu obudowy (*housing*), w którym określony przyrząd jest zawarty. Dobry przykład wykorzystania tego wariantu ochrony stanowi wspólnotowy wzór przemysłowy nr 750 07-0001 dla obudowy lasera (*housing for laser*).

Te dwa systemy ochrony (tj. ochrona patentowa i ochrona wzorów przemysłowych) mogą ze sobą współistnieć, bowiem fakt, że określone urządzenia są objęte patentem, pozostaje bez znaczenia dla ważności wzoru przemysłowego, podobnie jak to, że zastrzeżona postać wytworu nie wpływa na jego zdolność patentową.

Ze względów czysto praktycznych uzyskanie prawa z rejestracji do urzeczywistnionego w konkretnej postaci rozwiązania technicznego, stanowiącego wynalazek, jest również korzystne, a to z uwagi na krótszy czas oczekiwania na uzyskanie tytułu ochronnego, mniejsze koszty i uproszczone – w porównaniu z procedurą patentową – formalności.

Obok ochrony patentowej problemy wzbudza odpowiedź na pytanie o relację między wzorami przemysłowymi a wzorami użytkowymi. Od pewnego czasu w piśmiennictwie prawniczym dostrzega się istnienie pomiędzy tymi dobrami prawnymi pewnego pogranicza². Poruszenie tej kwestii w tym miejscu jest nieprzypadkowe. Istotą wzoru użytkowego, podobnie jak wynalazku, jest rozwiązanie pewnego problemu technicznego, co znajduje często wyraz w definicjach legalnych przyjętych przez ustawodawców poszczególnych państw³.

W doktrynie prawa i orzecznictwie sądowym podkreśla się, że wzór użytkowy jest ucieleśnieniem pewnej idei technicznej, pewnego pomysłu technicznego dotyczącego konkretnego przedmiotu, w sposób umożliwiający jego przemysłowe odtworzenie. Wzorem użytkowym może być więc tylko określony przedmiot przestrzenny, a nie sposób

¹ M. Schlötelburg, *Design protection for technical products*, Journal of Intellectual Property Law & Practice 2006, nr 10, s. 675–678.

² Zob. M. Poźniak-Niedzielska, *Nowe aspekty pogranicza wzorów użytkowych i wzorów przemysłowych*, PPH 2008, nr 4, s. 4 i n.

³ Tak jest, gdy chodzi o polski system prawny. Ustawodawca wyraźnie podkreśla, że wzór użytkowy jest „rozwiązaniem technicznym”, w przepisie art. 94 p.w.p.

produkcji lub nowa substancja nieposiadająca trwałej postaci, jak na przykład różnego rodzaju cieczy, gazy, smary i substancje o konsystencji galaretowatej. W charakterze wzoru użytkowego nie mogą być również zarejestrowane układy elektroniczne lub hydrauliczne i pneumatyczne oraz rozwiązania komunikacyjne. Za wzór użytkowy może być uznane tylko takie rozwiązanie techniczne, które zostało urzeczywistnione w konkretnym przedmiocie o określonym ukształtowaniu przestrzennym, dającym się wyodrębnić z otoczenia⁴.

Funkcją wzorów użytkowych jest niewątpliwie nadanie nowych, bardziej użytecznych kształtów przede wszystkim przedmiotom codziennego użytku⁵. Odmienne jednak niż w przypadku wzorów przemysłowych, ów nowy kształt produktu pełni rolę środka technicznego. A zatem, twórca wzoru obiera kształt przedmiotu, chcąc rozwiązać pewien problem techniczny i dopóki go za pomocą tego kształtu nie rozwiąże, dopóty nie może być mowy o wzorze użytkowym. Problem ten może być różnego rodzaju – w szczególności zaznaczać się w tym, że przedmiot jest nieporęczny w trakcie korzystania, uciążliwy w transporcie albo drogi w produkcji. A zatem, kształt przedmiotu, będący wzorem użytkowym, może ułatwiać korzystanie z konkretnej rzeczy, jej produkcję bądź np. transport.

W doktrynie⁶ zauważa się, że nadanie przedmiotowi nowego kształtu w celu osiągnięcia pewnego użytecznego efektu może pozytywnie wpłynąć na jego wygląd, oceniany od strony czysto estetycznej (a mówiąc prościej, dzięki danemu zabiegowi przedmiot stanie się nie tylko poręczniejszy, ale i atrakcyjniejszy wizualnie). Cały jednak wywołany przez twórcę efekt estetyczny pozostaje poza zakresem pojęcia wzoru użytkowego i prawa, jakie może być na niego udzielone. Wywołanie pewnego efektu estetycznego w przedmiocie ma na ogół konkretną wartość gospodarczą, którą można wykorzystać w celu skłonienia nabywców do zakupu produktu. Jeśli jednak nie rozwiązuje ono – samo w sobie – żadnego problemu technicznego, pozostaje obojętne dla możliwości udzielenia prawa ochronnego na wzór użytkowy. Inaczej będzie dopiero, gdy ów kształt wpłynie na użyteczność przedmiotu⁷.

Twórca wzoru przemysłowego wybiera kształt przedmiotu nie w celu rozwiązania problemu technicznego, ale po to, aby wywołać określony efekt estetyczny. Dzięki temu efektowi chce skłonić potencjalnych nabywców do zakupu określonego przedmiotu, nawet jeśli nie jest on „poręczniejszy” niż inne istniejące na rynku produkty tego typu.

Widać wyraźnie, że inne są cele i założenia ochrony wzorów przemysłowych i użytkowych i to, w czym są najbardziej do siebie podobne, to w gruncie rzeczy nazwa. To ona jest częstym źródłem wnikliwych porównań obu omawianych w tym miejscu dóbr niematerialnych. W istocie jednak wzory przemysłowe nie są rozwiązaniami technicznymi i inna jest ich natura. To, że pomiędzy wzorami przemysłowymi i użytkowymi można czasem znaleźć pogranicze, jest „refleksem” pewnego problemu mającego szerszy wymiar, nieograniczony li tylko do konkretnych przedmiotów intelektualnych. O ile w prawie rzeczowym ten sam przedmiot nie może być zarazem np. rzeczą ruchomą i nieruchomością (podział na rodzaje rzeczy jest klasyfikacją), o tyle w prawie własności intelektualnej

⁴ M. Poźniak-Niedzielska, *Nowe aspekty...*, s. 4 i n.

⁵ Zob. S. Sołtyński, *Prawo wynalazcze. Komentarz*, Warszawa 1975, s. 126.

⁶ A. Niewęglowski (w:) T. Demendecki, A. Niewęglowski, J. Sitko, G. Tylec, J. Szczotka, *Prawo własności przemysłowej. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 493–494.

⁷ Tamże.

naturalne są stosunki krzyżowania i przenikania się między sobą poszczególnych cech dóbr niematerialnych. Dlatego w tym samym przedmiocie można odnaleźć cechy wzoru przemysłowego, użytkowego, a niekiedy jeszcze znaku towarowego (trójwymiarowego) i utworu.

Dopuszczalność ochrony wzorów przemysłowych odnoszących się do wyrobów technicznych wcale nie oznacza, że automatycznie niejako traci rację bytu ochrona wzorów użytkowych. Nie należy przecieżyć utożsamiać ochrony zewnętrznego wyglądu wyrobu technicznego z rozwiązaniem technicznym, które jest w nim zawarte. Dobrze ilustruje to wielokrotnie powoływany przykład dotyczący obudowy lasera, dla której zastrzeżono wzór przemysłowy. W bazie danych wspólnotowych wzorów przemysłowych znaleźć można wiele podobnych przykładów⁸.

Potwierdzeniem takiego stanowiska jest art. 16 dyrektywy 98/71, w myśl którego przepisy tej dyrektywy nie naruszają jakichkolwiek przepisów prawa wspólnotowego lub prawa danego państwa członkowskiego odnoszących się do patentów i wzorów użytkowych⁹.

W ramach Unii Europejskiej nie porzucono w związku z tym myśli o stworzeniu jednolitego systemu ochrony wzorów użytkowych. Obecnie można uznać za miarodajne w kwestii aktualnej sytuacji wzorów użytkowych stanowisko, jakie zajął Europejski Trybunał Sprawiedliwości w wyroku z dnia 5 października 1988 r. w sprawie *238/87 AB Volvo v. Erik Veng LTD (UK)*, LEX nr 128185, stwierdzając, że w braku wspólnotowej normalizacji lub harmonizacji prawa określenie warunków i procedur, na podstawie których udziela się ochrony wzorom użytkowym, jest sprawą podlegającą krajowym zasadom każdego państwa członkowskiego¹⁰.

3.2. Zasada kumulacji ochrony wzorów przemysłowych z ochroną prawnoautorską

Jak już wspomniano, rozporządzenie nr 6/2002 przewiduje kumulowanie się ochrony wzorów wspólnotowych przewidzianej w tym akcie z ochroną prawnoautorską (por. art. 96 ust. 2).

W grę wchodzi dwa typy ochrony, czy może raczej dwie możliwości:

- 1) kumulacja ochrony wzoru wspólnotowego przewidziana w rozporządzeniu nr 6/2002 z krajowym prawem autorskim;
- 2) kumulacja ochrony krajowej wzorów zharmonizowana dzięki dyrektywie 98/71 z krajową ochroną prawnoautorską. Przypomnijmy w tym miejscu, że prawo autorskie w poszczególnych krajach UE nie zostało dotychczas ujednoczone, co może wywołać sytuacje podające w wątpliwość bezpieczeństwo prawne wzoru wspólnotowego.

⁸ M. Poźniak-Niedzielska, *Nowe aspekty...*, s. 4 i n.

⁹ Tamże.

¹⁰ *Prawo konkurencji Wspólnoty Europejskiej. Orzecznictwo*, t. 1, *Orzeczenia Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z lat 1962–1989*, opracowanie i wprowadzenie T. Skoczny, A. Jurkowska, Warszawa 2004.

W obu sytuacjach więc zasada kumulacji wyraża się w swoistej interakcji dwu odrębnych i autonomicznych reżimów ochrony: przepisów szczególnych dotyczących wzorów przemysłowych oraz postanowień prawa autorskiego.

Zanim jednak przejdziemy do uzasadnienia tych wątpliwości, należy pokrótce wskazać podstawowe różnice, dzielące system szczególny ochrony wzorów od systemu ochrony prawnoautorskiej. Różnice te przejawiają się w następujący sposób:

- 1) kryteria ochrony są różne z uwagi na to, że ochrona szczególna nie jest uzależniona od cechy oryginalności lub cechy twórczości, której wymaga się od utworu;
- 2) ochrona szczególna powstaje z chwilą zarejestrowania wzoru (wpis do rejestru ma charakter konstytutywny), podczas gdy – jak wiadomo – ochrona prawnoautorska powstaje z chwilą stworzenia utworu i trwa 70 lat po śmierci twórcy.

Jak z tego wynika, wzory, które nie posiadają cech utworu, nie będą mogły korzystać z ochrony prawnoautorskiej, inne natomiast (tzn. te, które nie spełniają wymagań przewidzianych w systemie rejestracji) nie będą mogły korzystać z ochrony wynikającej z zarejestrowania wzoru.

Dotychczas uczyniono wiele, by, mimo tych różnic, uatrakcyjnić zasadę kumulacji ochrony. Dzięki tej zasadzie bowiem wzór może być chroniony już w okresie pomiędzy datą stworzenia wzoru a datą jego udostępnienia (lub rejestracji). Poza tym części produktu, które nie są widoczne podczas normalnej eksploatacji, nie podlegają ochronie szczególnej, tj. ochronie przewidzianej dla wzorów, mogą jednak zostać objęte ochroną prawnoautorską, jeżeli mają oryginalną formę.

Uzasadniając fakt, że prawo autorskie nie zostało jeszcze zharmonizowane w poszczególnych krajach Wspólnoty, ustawodawca europejski pozostawił państwom członkowskim swobodę co do zakresu i warunków uzyskania ochrony prawnoautorskiej i co za tym idzie – także co do uzależnienia jej przyznania od wymaganego stopnia oryginalności. Zasada kumulacji ochrony ma charakter obligatoryjny, ale każde państwo członkowskie może określić zakres ochrony, rodzaje dzieł, które mogą jej podlegać, a także warunki jej przyznania.

Tak więc wzór wspólnotowy, zarejestrowany lub nie, wkracza na terytorium, na którym obowiązują różne reżimy prawa autorskiego, co nieuchronnie powoduje pewną „skazę” na jego jednolitym charakterze.

Wspomnijmy tylko, że w przeciwieństwie do zasady kumulacji absolutnej przyjętej we Francji, w Hiszpanii, a także w praktyce krajów Beneluksu, w innych krajach przyjęto zasadę kumulacji częściowej (Niemcy, Austria, Grecja, Portugalia, kraje skandynawskie oraz Polska i Włochy). W krajach tych pozostaje zawsze pewna wątpliwość dotycząca istnienia ochrony wzoru wspólnotowego – nie wiadomo bowiem, czy nie okaże się, że można mu przeciwstawić wzór wcześniejszy, podlegający ochronie prawnoautorskiej. Nie sprzyja to poczuciu bezpieczeństwa uprawnionego z wzoru wspólnotowego, który może się obawiać zarzutu naśladownictwa wzoru wcześniejszego, chronionego przez prawo autorskie w danym kraju członkowskim. Ponadto, niektóre zasady prawa autorskiego, jeżeli może ono znaleźć zastosowanie w danym wypadku, mogą dodatkowo skomplikować sytuację: chodzi mianowicie o określenie podmiotu prawa w razie zawarcia umowy o pracę, prawa osobiste (szczególnie prawo do integralności), zasady prawa autorskiego chroniące twórcę w stosunkach umownych, jak na przykład określenie

poła eksploatacji w umowie, wynagrodzenie proporcjonalne do korzyści płynących z eksploatacji dzieła i inne.

Te sprzeczności między reżimem ochrony wzoru wspólnotowego a ochroną prawną autorską mogą w niektórych krajach członkowskich doprowadzić do uzyskania przewagi przez tę ostatnią. Taka sytuacja podważałaby jednak główny i zasadniczy cel rozporządzenia nr 6/2002, którym jest przecież ustanowienie jednolitego systemu ochrony wzorów na terytorium całej Wspólnoty. Ewentualność ta wywołuje niepokój i wiele dyskusji, podczas których powraca się do tych kwestii.

Problem harmonizacji prawa autorskiego w krajach członkowskich w kontekście ochrony wzorów przemysłowych znalazł odzwierciedlenie w art. 17 dyrektywy 98/71 w sprawie prawnej ochrony wzorów przemysłowych, zatytułowanym „Stosunek do prawa autorskiego”.

W myśl tego postanowienia wzór przemysłowy chroniony prawem z rejestracji w państwie członkowskim korzysta również z ochrony przewidzianej przez prawo autorskie tego państwa od dnia stworzenia wzoru lub utrwalenia go w dowolnej formie.

Wyrażoną w tym postanowieniu zasadę traktuje się jako ustanowienie obowiązku wprowadzenia przepisów przewidujących kumulację ochrony zarejestrowanych wzorów przemysłowych z ochroną prawną autorską w krajach członkowskich Unii, jakkolwiek w myśl art. 17 dyrektywy 98/71 zakres i warunki, zgodnie z którymi taka ochrona jest przyznawana, łącznie z poziomem wymaganej oryginalności, są określane przez państwo członkowskie.

Dyrektywa 98/71 pozostawiła państwom członkowskim swobodę co do zakresu i warunków uzyskania ochrony prawnoprawnej (por. w związku z tym art. 17 dyrektywy 98/71)¹¹.

Zakres tej swobody budził pewne wątpliwości. Wobec tego Sąd Krajowy w Mediolanie skierował w związku z toczącym się postępowaniem w sprawie C-168/09 *Flos SpA v. Semeraro Casa & Famiglia SpA*¹² pytanie prejudycjalne do Trybunału Sprawiedliwości.

Odpowiadając na pytanie w związku z toczącym się w tej sprawie sporem, Trybunał Sprawiedliwości wyraził opinię, że nie są zgodne z postanowieniami dyrektywy 98/71 przepisy krajów członkowskich, pozbawiające ochrony prawnoprawnej wzory przemysłowe, które weszły do domeny publicznej przed upływem czasu tej ochrony (70 lat *post mortem auctoris*).

Jednocześnie Trybunał orzekł, że art. 17 dyrektywy 98/71 odnosi się również do wzorów przemysłowych, które były chronione prawem z rejestracji i które stały się przedmiotem własności publicznej przed wejściem w życie przepisów prawnych wprowadzających we Włoszech do wewnętrznego porządku prawnego prawnoprawną ochronę wszystkich wzorów przemysłowych spełniających wymagania ochrony. Ścisłe biorąc, nie jest to więc „odzyskanie” ochrony prawnoprawnej, lecz raczej swoista rekompensata w postaci przyznania jej tym wzorom, które dotychczas były jej pozbawione.

¹¹ Zob. bliżej A. Tischner, *Kumulacyjna ochrona wzornictwa przemysłowego w prawie własności intelektualnej*, Warszawa 2015, zwłaszcza uwagi w rozdz. IV § 4.

¹² Wyrok TSUE z dnia 27 stycznia 2011 r. w sprawie C-168/09 *Flos SpA v. Semeraro Casa & Famiglia SpA*, Zb. Orz. 2011, s. I-181.

Przedstawiony tutaj w podstawowym zakresie wyrok w sprawie *Flos SpA* doczekał się już obszernej i szczegółowej analizy¹³.

Nawiązanie właśnie w tym miejscu do jego treści wynika z tego, iż chyba zbyt pośpiesznie uznano, że wyrok ten stanowi sygnał dla polskiego ustawodawcy, iż art. 116 p.w.p. jest sprzeczny z postanowieniami prawa unijnego, a konieczność jego uchylenia nie budzi wątpliwości¹⁴. Wydaje się, że cały kontekst prawny wydania tego wyroku przemawiał przeciwko uznaniu go za podstawę generalnych rozstrzygnięć. Przepis art. 116 p.w.p. przewidywał, że ochrona praw majątkowych do utworu, przewidziana w przepisach prawa autorskiego, nie ma zastosowania do wytworów stworzonych według wzoru przemysłowego i wprowadzonych do obrotu po wygaśnięciu prawa z rejestracji na taki wzór. Postanowienie to wyłączało więc zastosowanie ochrony prawnoautorskiej w odniesieniu do określonej kategorii wzorów, a mianowicie tych, które mogłyby pretendować do ochrony prawnoautorskiej, ale są ucieleśnione w produktach wytworzonych i wprowadzonych do obrotu po wygaśnięciu prawa z rejestracji. Na gruncie przepisu art. 116 p.w.p. mieliśmy więc do czynienia nie ze skróceniem czasu ochrony, lecz z wyłączeniem spod tej ochrony produktów wytworzonych według wzoru przemysłowego, wprowadzonych do obrotu po wygaśnięciu prawa z rejestracji. Oznaczało to tylko szczególną właściwość systemu rejestracji wzorów. Ten reżim ochrony nie pokrywał się z obszarem normatywnym objętym zakresem działania prawa autorskiego, którego dotyczą postanowienia konwencji berneńskiej. Polski ustawodawca podjął jednak decyzję o uchyleniu przepisu art. 116 p.w.p., który utacił moc obowiązującą z dniem 1 grudnia 2015 r.¹⁵

3.3. Rola przepisów o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji

W preambule rozporządzenia nr 6/2002 zaznaczono wyraźnie (pkt 31), że ochrona przewidziana w jego postanowieniach nie wyklucza zastosowania do wzorów wspólnotowych innych regulacji, zarówno z zakresu prawa własności przemysłowej, jak i innych dziedzin prawa, w tym także ustawodawstwa regulującego zwalczanie nieuczciwej konkurencji, obowiązujących w krajach członkowskich.

To odesłanie uzasadnia krótkie omówienie w tym miejscu odpowiednich postanowień obowiązującej w naszym kraju ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (tekst jedn.: Dz. U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 z późn. zm., zwanej dalej: u.z.n.k.).

Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji zmierza do zapewnienia prawidłowości zachowania się i działania przedsiębiorców w warunkach wolnej konkurencji oraz dostępu do rynku na zasadach równych dla wszystkich podmiotów. Takim „nieprawidłowym” działaniem jest w szczególności naśladownictwo zewnętrznej postaci cudzego produktu. Działanie takie stanowi czyn nieuczciwej konkurencji określony w art. 13 u.z.n.k.

¹³ Por. A. Tischer, *Zbieg ochrony wzorów przemysłowych w prawie własności przemysłowej i prawie autorskim a la polonaise – refleksje po wyroku TS w sprawie C-168/09 Flos v. Semeraro*, EPS 2011, nr 7, s. 20 i n.

¹⁴ Zob. R. Skubisz, *Własność przemysłowa w systemie prawa*, Studia Prawa Prywatnego 2011, nr 1, s. 43.

¹⁵ Zgodnie z ustawą z dnia 24 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Prawo własności przemysłowej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1266).

W art. 13 ust. 1 u.z.n.k. zostało wyraźnie sprecyzowane, jaki sposób realizacji szeroko rozumianego naśladownictwa stanowi czyn nieuczciwej konkurencji. Czynem takim jest mianowicie kopiowanie zewnętrznej postaci gotowego produktu za pomocą technicznych środków reprodukcji. W świetle art. 13 ust. 1 u.z.n.k. zakaz naśladowania dotyczy wyłącznie produktu **gotowego** i wyłącznie jego **postaci zewnętrznej**. Oba te ograniczenia przedmiotowego zakresu zastosowania powołanego przepisu wymagają dodatkowych objaśnień.

Przez produkt „gotowy” należy rozumieć towar nadający się do wprowadzenia do obrotu w określonej postaci lub – co oczywiste – już do obrotu wprowadzony. Należałoby zatem wysnuć wniosek, że wszelkie projekty, zarysy, szkice, próbne makiety, wreszcie wzory przemysłowe, które stają się przedmiotem naśladownictwa w opisanym wyżej znaczeniu, nie są objęte hipotezą art. 13 ust. 1 u.z.n.k. Jedną, a zarazem podstawową przesłanką zastosowania tego postanowienia jest możliwość wprowadzenia klienta w błąd co do tożsamości producenta lub produktu. Ta możliwość – jak słusznie zwraca się uwagę w orzecznictwie – pojawia się tylko wtedy, gdy produkt staje się towarem, tj. trafia na rynek, jest zaoferowany do sprzedaży nabywcom.

Nie oznacza to jednak, że inne działania polegające na wykorzystywaniu cudzego wzoru nie podlegają sankcjom prawnym, przewidzianym w ustawie o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, w przypadku gdy wyczerpują znamiona czynu nieuczciwej konkurencji. W niektórych sytuacjach może znaleźć zastosowanie art. 11 u.z.n.k., który za czyn nieuczciwej konkurencji uznaje m.in. ujawnienie lub wykorzystanie cudzych informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa, a zatem takich, co do których przedsiębiorca podjął niezbędne działanie w celu zachowania ich poufności. Przedmiotem tych informacji mogą być właśnie projekty, szkice lub modele przygotowywane do wytworzenia nowych produktów, a więc także ich wzory przemysłowe, które nie zostały zarejestrowane, ponieważ stanowią tajemnicę przedsiębiorstwa.

Jednak poza tymi granicami (w grę może wchodzić także art. 5 i 10 u.z.n.k.) osoba, która nie zarejestrowała swego wzoru przemysłowego albo której prawo do rejestracji wygasło, nie może, powołując się na postanowienia ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, zakazać naśladowania postaci zewnętrznej produktu wytworzonego według wzoru przemysłowego.

W doktrynie i w orzecznictwie często rozważa się także kwestię, czy w pewnych sytuacjach akty naśladownictwa, które nie mieszczą się w granicach art. 13 u.z.n.k., mogą być represjonowane na podstawie klauzuli generalnej zawartej w art. 3 u.z.n.k. jako czyny sprzeczne z dobrymi obyczajami, a zarazem zagrażające interesowi innego przedsiębiorcy lub klienta, lub naruszające go.

Zważywszy, że art. 13 u.z.n.k. reguluje w sposób szczegółowy to zagadnienie i rozstrzyga dość jednoznacznie granice zakazu naśladownictwa produktów, należy podzielić stanowisko, że kryterium zgodności działania z dobrymi obyczajami nie może, samo przez się, stać się jedynym miernikiem zgodności z prawem naśladownictwa tych dóbr, których naśladowanie nie jest zakazane w świetle art. 13 u.z.n.k. Wówczas bowiem podważony zostałby cel tego przepisu, który rozgranicza sfery dozwolonego i niedozwolonego naśladownictwa produktów, niechronionych prawami wyłącznymi. Nie można natomiast całkowicie wykluczyć uznania za bezprawne takich aktów naśladownictwa cudzego pro-

duktu, które wprawdzie nie wprowadzają klienta w błąd, ale z uwagi na swą sprzeczność z dobrymi obyczajami mogą stanowić czyn nieuczciwej konkurencji (art. 3 ust. 1 u.z.n.k.). Zastosowanie klauzuli generalnej mogą uzasadniać okoliczności konkretnej sprawy, cel użytych środków i możliwości przewidzenia skutków przez działającego, a nie tylko sam fakt, że dopuszczono się naśladownictwa cudzego gotowego produktu.

4. Urząd Harmonizacji Rynku Wewnętrznego

Urząd Harmonizacji Rynku Wewnętrznego jest od 1993 r. oficjalną instytucją w sprawach dotyczących wspólnotowych znaków towarowych, a od 2003 r. także w sprawach wzorów przemysłowych.

Urząd Harmonizacji Rynku Wewnętrznego (zwany dalej: Urzędem), został utworzony na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 40/94 z dnia 20 grudnia 1993 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego (Dz. Urz. WE L 11 z 14.01.1994, s. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 17, t. 1, s. 146, z późn. zm.), precyzując następnie inne zadania, a w szczególności te, które zostały uregulowane w rozporządzeniu w sprawie wzorów wspólnotowych.

Urząd jest agencją Unii Europejskiej posiadającą osobowość prawną. Jego siedziba mieści się w Alicante w Hiszpanii. Języki Urzędu to: hiszpański, niemiecki, angielski, francuski i włoski. Urząd jest odpowiedzialny za zarządzanie wspólnotowymi systemami ochrony znaków towarowych i wzorów przemysłowych. Po zarejestrowaniu ich w Urzędzie podlegają one jednakowej ochronie na obszarze całej Unii Europejskiej.

W 2008 r. do Urzędu wpłynęło 87 000 zgłoszeń wspólnotowych znaków towarowych oraz 77 000 zgłoszeń wzorów wspólnotowych.

Do kompetencji Urzędu należy również rozpoznawanie wniosków o unieważnienie praw z rejestracji wspólnotowych znaków towarowych i wzorów przemysłowych oraz wydawanie odpowiednich decyzji.

Urzędem kieruje prezes wybierany przez Radę UE spośród trzech kandydatów figurujących najwyżej na liście sporządzonej przez Radę Administracyjną. Jego kadencja trwa 5 lat. Wiceprezes lub wiceprezesi są powoływani, po przeprowadzeniu konsultacji z prezesem, w tym samym trybie. Prezes reprezentuje Urząd i kieruje nim. W stosunku do pracowników Urzędu prezes wykonuje kompetencje powierzone na mocy regulaminu pracowniczego, a także warunków zatrudnienia innych pracowników.

Organem Urzędu jest również Rada Administracyjna, w skład której wchodzi po jednym przedstawicielu każdego z państw członkowskich Unii, przedstawiciel Komisji Europejskiej oraz ich zastępcy, a także dodatkowo doradcy lub eksperci wspierający członków Rady Administracyjnej. Rada Administracyjna może zapraszać na swoje spotkania przedstawicieli Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (WIPO) oraz Urzędu Własności Intelektualnej Beneluksu jako obserwatorów.

Ponadto, powołuje się Komitet Budżetowy, składający się z przedstawicieli państw członkowskich, przedstawicieli Rady UE oraz ich zastępców. Do jego kompetencji należą przyjmowanie budżetu Urzędu, procedura jego sporządzania i wykonania. Budżet Urzędu na rok 2009 wynosił 200 mln euro.

Kompetencje w zakresie podejmowania decyzji w związku z procedurami rejestracji wspólnotowych znaków towarowych i wspólnotowych wzorów przemysłowych mają eksperci, którzy odpowiadają za decyzje podejmowane w imieniu Urzędu w sprawach wniosków o rejestrację wspólnotowego znaku towarowego lub wzoru przemysłowego.

Ponadto, Urząd dzieli się na:

- 1) Wydział Sprzeciwów,
- 2) Wydział Administracji Znakami Towarowymi i Prawny,
- 3) Wydział Unieważnień,
- 4) Izby Odwoławcze.

Wydział Sprzeciwów jest odpowiedzialny za podejmowanie decyzji w sprawie sprzeciwu wobec wniosku o rejestrację wspólnotowego znaku towarowego lub wspólnotowego wzoru przemysłowego.

Wydział Administracji Znakami Towarowymi i Prawny jest odpowiedzialny za decyzje, które nie należą do zakresu kompetencji eksperta, Wydziału Sprzeciwów lub Wydziału Unieważnień. Wydział ten odpowiedzialny jest w szczególności za decyzje dotyczące wpisów wspólnotowych znaków towarowych i wzorów przemysłowych do rejestru oraz prowadzenie listy zawodowych pełnomocników. Decyzje Wydziału podejmowane są jednoosobowo.

Wydział Unieważnień jest odpowiedzialny za podejmowanie decyzji dotyczących wniosków o stwierdzenie wygaśnięcia lub unieważnienie wspólnotowego znaku towarowego lub wzoru przemysłowego. Wydziały Unieważnień orzekają na posiedzeniach w składzie trzyosobowym. Co najmniej jeden z członków wydziału musi być prawnikiem. Od decyzji Wydziału Unieważnień służy odwołanie do właściwej Izby Odwoławczej.

Izby Odwoławcze – ich członkowie powoływani są na okres 5 lat przez Radę Administracyjną. Zwierzchnikami Izb Odwoławczych jest Prezes Izb Odwoławczych, zaś na czele poszczególnych Izb stoją ich przewodniczący, powoływani przez Radę UE, spośród najwyżej trzech kandydatów przedstawionych przez Radę Administracyjną, na 5-letnią kadencję. Izby Odwoławcze są odpowiedzialne za decyzje w sprawie odwołań od decyzji ekspertów, Wydziału Sprzeciwów, Wydziału Administracji Znakami Towarowymi i Prawnego oraz Wydziału Unieważnień.

Obecnie istnieje pięć Izb Odwoławczych. Cztery z nich orzekają wyłącznie w sprawach znaków towarowych, jedna zaś zajmuje się sprawami wzorów.

Decyzje Izb Odwoławczych są zaskarżalne do Trybunału Sprawiedliwości UE w Luksemburgu.

Izby Odwoławcze, Prezes Izb Odwoławczych oraz przewodniczący poszczególnych Izb tworzą Prezydium Izb Odwoławczych.

Prezydium jest organem właściwym do ustanawiania ogólnych zasad proceduralnych, niezbędnych do prowadzenia spraw rozpatrywanych przez Izby oraz zasad ich organizacji.

W skład Wielkiej Izby, będącej poszerzonym składem Izby, wchodzi dziewięciu członków, w tym przewodniczący Izb Odwoławczych, przewodniczący poszczególnych Izb, sprawozdawca oraz członkowie wylosowani w drodze rotacji z zamówionej listy zawierającej nazwiska wszystkich członków Izb Odwoławczych.

Izba Odwoławcza przekazuje Wielkiej Izbie przydzieloną jej sprawę, jeżeli zmuszona jest odstąpić od interpretacji stosownych przepisów prawnych, przyjętej we wcześniejszej decyzji Wielkiej Izby. Izba może przekazać przydzieloną jej sprawę Wielkiej Izbie także wtedy, gdy uzna, że jest to uzasadnione bądź trudnością prawną lub wagą sprawy, bądź też szczególnymi okolicznościami.

Na wniosek przewodniczącego Izb Odwoławczych, postawiony z jego własnej inicjatywy lub na żądanie jednego z członków Prezydium, Prezydium może przekazać do Wielkiej Izby sprawę przydzieloną jednej z Izb, jeżeli uzna, że jest to uzasadnione trudnością prawną lub wagą sprawy bądź też szczególnymi okolicznościami, na przykład jeżeli Izby Odwoławcze wydały rozbieżne decyzje w kwestii prawnej podniesionej w danej sprawie.

Przy Izbach Odwoławczych ustanawia się kancelarię, zobowiązaną w szczególności, pod kierownictwem Przewodniczącego Izb Odwoławczych, do odbierania, wysyłania, przechowywania i zgłaszania wszelkich dokumentów dotyczących postępowania toczącego się przed Izbami Odwoławczymi oraz do kompletowania związanych z nim akt. Pracą kancelarii kieruje sekretarz.

POJĘCIE WSPÓLNOTOWEGO WZORU PRZEMYSŁOWEGO

1. Wzór przemysłowy jako zewnętrzna postać przedmiotu

W rozumieniu art. 3 rozporządzenia nr 6/2002 ochronie, jako rysunek lub model, podlega wygląd produktu lub jego części.

Pojęcie produktu, określone w art. 3 lit. b, odnosi się do wszystkich wytworów przemysłowych i rzemieślniczych. Termin „produkt przemysłowy lub rzemieślniczy” i wyliczenie, które następuje po tych słowach, nie wykluczają jednak również ochrony zbioru przedmiotów (np. serwisu stołowego) lub tzw. architektury wnętrz, a więc aranżacji większych przestrzeni, takich jak apartamenty i magazyny, a także ukształtowania otoczenia zewnętrznego, np. ogrodów, specjalnych parków zabawy lub innych miejsc publicznych (pawilonów, wystaw). Jest to więc definicja obszerna, która odnosi się do podlegającego percepcji wizualnej ukształtowania zarówno samych produktów, jak i ich układu w określonej przestrzeni.

W rozważaniach poświęconych wzorom przemysłowym będziemy używać zamiennie określeń „produkt”, „wytwór”, a także „przedmiot”, ponieważ ten ostatni wyraz także zyskał już pewną konotację jako obiekt ochrony praw wyłącznych.

Wygląd może przejawiać się w zewnętrznych cechach charakterystycznych produktu, tzn. w jego formie i ukształtowaniu lub też przyozdobieniu, wyrażających się w zestawieniu linii, konturów, doborze kolorów (tzw. deseń) lub w użyciu powierzchni o specjalnych właściwościach. Pole zastosowania tej ochrony szczególnej jest więc bardzo szerokie, ponieważ obejmuje zarówno dwuwymiarowe postaci przedmiotów, jak i postać zewnętrzną o charakterze przestrzennym – formę trójwymiarową. Użycie słów „wygląd zewnętrzny” produktu oznacza, że ochronie podlegają te wszystkie cechy charakterystyczne, które są wizualnie postrzegalne w toku jego zwykłego używania przez użytkownika końcowego, wyłączając używanie związane z konserwacją, obsługą i naprawą¹⁶.

¹⁶ Stanowisko to potwierdza orzecznictwo OHIM; zob. zwłaszcza dotycząca m.in. tej kwestii decyzja OHIM (Izba Odwoławcza) z dnia 18 września 2007 r. w sprawie R 1337/2006-3 *Honda Giken Kogyo Kabushiki Kaisha v. Kwang Yang Motor Co., Ltd.* (wzór dotyczący kształtu silnika do kosiarki). W orzeczeniu tym wyjaśniono, że „te cechy produktu złożonego, które nie są widoczne w toku normalnego użytkowania powinny zostać pominięte przy badaniu nowości oraz indywidualnego charakteru produktu; ponieważ cechy te zostaną pominięte przy ocenianiu nowości i indywidualnego charakteru wzoru wspólnotowego, jedyne elementy silnika, które będą badane, stanowią części widoczne, gdy silnik jest już zainstalowany w urządzeniu”.

Pojęcie przedmiotu nie pokrywa się całkowicie z pojęciem rzeczy ruchomej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121 z późn. zm.), w świetle których (art. 45) rzeczami są przedmioty materialne, jako że użycie słowa „produkt”, a także „wytwór” wyraźnie wskazuje, że jest to przedmiot materialny poddany już ingerencji w postaci działalności przemysłowej, rzemieślniczej lub rękodzielniczej, w następstwie czego uzyskał określone cechy. Od istnienia tych cech (właściwości), które określamy jako „przesłanki ochrony”, ustawodawca uzależnia przyznanie ochrony.

W rozumieniu rozporządzenia nr 6/2002 „produkt” oznacza każdy wytwór przemysłowy lub rękodzielniczy, włączając w to między innymi części przeznaczone do stworzenia produktu złożonego, opakowanie, wygląd zewnętrzny, symbole graficzne oraz kroje pisma typograficznego, jednakże z wyłączeniem programów komputerowych (art. 3 lit. b rozporządzenia)¹⁷.

W przepisach rozporządzenia nr 6/2002 odrębnie zidentyfikowano pojęcie produktu złożonego, przez który należy rozumieć „produkt, który składa się z wielu części, które mogą być zastępowane, umożliwiającymi rozłożenie i ponowne złożenie tego produktu”.

Zagadnienie to jest bliżej omówione w dalszej części, w tym miejscu należy jednak zaznaczyć, że ochronie podlegają również tylko te części składowe produktu złożonego, które są postrzegalne wizualnie, tzn. są widoczne w czasie normalnego użytkowania produktu przez użytkownika finalnego. Oznacza to, że spod ochrony wyłączone są te części, które są widoczne tylko w czasie konserwacji lub reperacji produktu¹⁸. Oczywiście widoczne części składowe podlegają ochronie tylko pod warunkiem, że spełniają przesłanki wymagane dla produktu jako całości, tzn. muszą posiadać cechę nowości i odznaczać się indywidualnym charakterem, o czym bliżej jest mowa w dalszych uwagach.

O tym podstawowym znaczeniu cechy widzialności przekonuje decyzja w sprawie *Honda v. Kwang Yang Motor Co., Ltd.*¹⁹ W decyzji tej, dotyczącej wzoru silnika do kosiarki do trawy, stwierdzono m.in., że „(...) Kolejną kwestią szczegółową dotyczącą silników wewnętrznego spalania jest to, że w zależności od typu produktu złożonego lub/i typu silnika, jest on ukryty pod maską (dotyczy to w przeważającej mierze na przykład samochodów), lub pozostawiony w całości lub w istotnej części nieosłonięty (małe generatory energii, kosiarki do trawy, sprężarki). Stosownie do art. 4 Rozporządzenia, zaskarżony wzór posiada indywidualny charakter, jeśli silnik pozostaje widoczny po zainstalowaniu w kosiarce do trawy, zaś jego widoczne elementy same posiadają indywidualny charakter. Kiedy silnik zostaje zainstalowany w kosiarce do trawy, częściami silnika, które pozostają

¹⁷ Na temat produktów przybierających postać opakowania zob. np. decyzja OHIM (Izba Odwoławcza) z dnia 18 września 2007 r. w sprawie R 137/2007-3 *Zygmunt Piotrowski v. COMPAGNIE GERVAIS DANONE (société anonyme)*; wzór dotyczący uchwyty na jogurty. Produktem takim może być także opakowanie mocujące, przybierające np. kształt tekturki z wyciętymi otworami, do których można przymocować inne opakowania (np. jogurtów).

¹⁸ Zob. decyzja OHIM z dnia 17 sierpnia 2006 r. w sprawie ICD 000000990 *Honda Giken Kogyo Kabushiki Kaisha* (określana również jako *Honda Motor Co., Ltd.*) v. *Kwang Yang Motor Co., Ltd.*, [http://oami.europa.eu/pdf/design/invaldec/ICD-000000990-decision-\(EN\).pdf](http://oami.europa.eu/pdf/design/invaldec/ICD-000000990-decision-(EN).pdf) [dostęp: 30.09.2015]. W cytowanym orzeczeniu *Honda v. Kwang Yang Motor Co., Ltd.*, w kwestii pojęcia części składowej, stwierdzono: „Ścisłej biorąc, silniki wewnętrznego spalania stanowią «część składową» – w rozumieniu art. 4 ust. 2 rozporządzenia – «produktu złożonego». Produktu, który taki silnik napędza: samochodu, kosiarki do trawy, generatora, sprężarki, pompy. Uprawniony z rejestracji nie podniósł, w tym piśmie, w jakich dokładnie «produktach złożonych» silnik, którego wzór został zarejestrowany, stanowi część składową”.

¹⁹ Zob. tamże.